

GRYŻYNA

Miejscowość w powiecie kościańskim, położona na lewym brzegu Kościańskiego Kanału Obry, około 10 km na południe od Gostynia.

Wymieniana w źródłach pisanych od 1296 r., była w tamtych czasach dziedzictwem rycerskiego rodu Borków Gryżyńskich, którzy mieli tutaj siedzibę – obronny dwór lub wieżę rycerską. W XVI w. posiadłość przeszła w ręce Borków Gostyńskich, potem należała do Gołutowskich i Mąkowskich. W 1713 r. kupił ją Wacław Zakrzewski herbu Wyskoka i pozostawał właścicielem do około połowy XVIII w. – wtedy odziedziczył ją jego syn Karol, a po nim siostra Karola, Julianna z Zakrzewskich Koszutska, która w 1784 r. oddała majątek za długi Wiktorowi Wierusz Kowalskiemu.

Zapewne przez Wacława Zakrzewskiego zbudowany został w Gryżynie w 1 połowie XVIII wieku, nowy niezwykle okazały dwór. Była w nim wielka sień wybrukowana kamieniami, izba stołowa z kominkiem, a przy dworze dziedziniec, ogród i sad owocowy z dwoma stawami oraz zespół zabudowań folwarcznych.

Na początku wieku XIX Gryżynę kupił Konstanty Lossow ożeniony z Matyldą Weroniką z Twardowskich herbu Ogończyk i w rękach tej rodziny była ona do XX w.

Nie sposób dzisiaj, wobec przebudów, ustalić czy w zachowanym do naszych czasów dworze w Gryżynie wykorzystane zostały mury bądź fundamenty wcześniejszej budowli. Nie jest również pewny czas powstania dworu, chociaż wydaje się, że zbudowany został dla Kowalskich herbu Wierusz. Umieszczona w naczółku frontowego pseudoryzalitu data 1793 r. (MDCCLXXXIII) mogłaby oznaczać czas budowy lub generalnego remontu, jednak w tym kontekście niezrozumiałe jest umieszczenie tamże herbów Drya i Junosza nie odnoszących się do rodziny właścicieli.

Dwór – przebudowany częściowo w XIX w. przez Lossowów oraz dosyć gruntownie w ostatnich czasach – jest murowaną, założoną na prostokątnym rzucie, parterową budowlą nakrytą bardzo wysokim mansardowym dachem. W osi elewacji frontowej i tylnej wprowadzono wystawki w dachu. W elewacji frontowej, zwieńczonej trójkątnym naczółkiem z późniejszą klasycyzującą dekoracją sztukatorską, znajduje się wspomniana data oraz kartusze herbowe.

Późniejszy, bądź gruntownie przebudowany, jest również ganek poprzedzający główne wejście, w osi elewacji frontowej, prowadzące do dawnej sieni. W jej osi znajdował się salonik o ściętych narożach, po bokach natomiast zespół pomieszczeń w dwutraktowym układzie, jedno z nich – przyległe do saloniku od strony wschodniej, z zachowaną półkolistą wnęką alkowy – pełniło funkcję sypialni właścicieli. Do elewacji bocznych głównej bryły przylegają parterowe, nakryte płaskimi dachami, znacznie przebudowane aneksy, które mogą być pozostałością lub nawiązaniem do dawnych alkierzy.

Obecnie dwór należy do Stadniny Koni w Racocie, mieszczą się w nim mieszkania prywatne.

Gmina Kościan

Tu warto mieszkać, pracować i działać...

2014-04-22

Data zamieszczenia dokumentu w serwisie internetowym

461

Nr
dokumentu